

De broedseizoenen 2019-'21 van de Purperreiger in Nederland: naar de duizend!

Henk van der Kooij

Dit verslag is het 28ste van een reeks van verslagen waarvan de eerste in 1983 in *het Vogeljaar* is gepubliceerd. In de loop der jaren is ook het vervolg van tijd tot tijd in *het Vogeljaar* gerapporteerd. Hoe geweldig dat ik de broedgevallen van deze vogelsoort al 40 jaar mag volgen!

De inhoud van dit verslag is grotendeels eerder gepubliceerd in *het* bijzondere *laatste Vogeljaar* (2022)! Alleen heeft deze website-publicatie dezelfde opbouw als de gebruikelijke Vogeljaar-verslagen en staat ze uitgebreider stil bij de verschillende broedgebieden dan genoemd artikel in *het laatste Vogeljaar*. Dit verslag bespreekt de broedseizoenen 2019, 2020 en 2021 van de purperreigerkolonies in Nederland. Tabel 1 geeft het overzicht van de Nederlandse gebieden met kolonies over deze drie broedseizoenen. Ter vergelijking is de tabel aangevuld met de gegevens van 2017-'18. Broedgegevens die voor zich spreken en waarvan geen bijzonderheden zijn te vermelden, komen in de tekst niet aan de orde.

Friesland

Het aantal broedparen in Friesland zit de laatste jaren duidelijk in de lift. Het bedroeg namelijk vele jaren ruim 20. De laatste vier jaren (2018-2021) kwamen er echter gemiddeld 35 paren tot broeden, met name in struweel in De Deelen (R. Kleefstra) en in rietland bij Brandemeer (W.A. Hottinga, S. van der Veen). In 2021 herbergde Friesland zelfs in totaal 47 broedparen, waarvan 25 paar bij Brandemeer-Noord. Het is daarom opmerkelijk dat de vestiging Brandemeer-Zuid, na vele jaren, in 2020 en 2021 leeg bleef. Oorzaak onbekend.

Kop van Overijssel

Dat het de Purperreiger in de Kop van Overijssel ook goed gaat, blijkt duidelijk uit de bezetting van de verschillende kolonies in de afgelopen jaren.

De nieuwe kolonie in De Weerribben dateert van 2016 toen 5 nesten werden gevonden (J. Bredenbeek). Er zijn hier daarna jaarlijks Purperreigers tot broeden gekomen. Gezien de aantalschommelingen (J. Bredenbeek, W.A. Hottinga) ziet het er wel naar uit deze kolonie haar biologisch evenwicht heeft bereikt: het aantal nesten in de jaren 2017 t/m 2021 schommelde rond het gemiddelde van 18.

De Kop van Overijssel blijft wel verrassen. Zonder drone is het aantal nesten in de grote kolonie in de Hoogwaterzone, in het noordelijk deel van De Wieden, niet goed vast te stellen. Nu heeft Janneke Boon (Natuurmonumenten) door het georefereren van dronefoto's – dus door het vastleggen van alle nestlocaties van de verschillende dronefoto's van een jaar op één kaart – ontdekt dat er dubbeltellingen waren gedaan. De aantallen broedparen in de Hoogwaterzone zijn daardoor in de periode 2017-'21 te hoog ingeschat en Janneke heeft met terugwerkende kracht de aantallen in de dataset moeten aanpassen. Vandaar dat in tabel 1 staat: 2017 55 (was 66), 2018 105 (117), 2019 75 (92), 2020 104 (148) en 2021 96 (154). Helaas staat deze correctie niet in tabel 1 van *het laatste Vogeljaar*. Verder komen er mogelijk elk jaar nog wat Purperreigers verspreid tot broeden buiten de HWZ. Het aantal is voor 2019 t/m 2021 gesteld op 0-5 paar (J. Prescher, Natuurmonumenten).

Het aantal nesten nabij Polder Mastenbroek (J. Bredenbeek, W.A. Hottinga) lag in de jaren 2020 en 2021 ten opzichte van 2018 en 2019 met maar liefst 260% (van gemiddeld 15,5 naar 40,5) hoger! Vestiging Mastenbroek-Oost zat daarmee boordevol. Ongekend.

Naardermeer

De gang van zaken in deze oude kolonie is de laatste jaren – vooral dankzij het beschermen van waterrietkragen met polyethyleennetten, zie *het Vogeljaar 67(2) 2019* – verblijdend. De laatste keer dat het aantal nesten meer dan 100 bedroeg, was in 1977. Veertig (!) jaar later, in 2017 werden 101 nesten geteld. Maar vogels blijven vogels: 2018 gaf een onverklaarbare dip te zien. Gelukkig nam daarna jaarlijks het aantal nesten weer toe. En in 2020 en 2021 leverde het dronen in beide jaren ruim 100 nesten op: respectievelijk 105 en 111. Nogmaals verheugend, maar ook bijzonder. Want voor het broedseizoen van 2020 had Natuurmonumenten 750 (!) meter extra netten langs rietkragen kunnen plaatsten en 'daar zat in 2020 bijna de volledige extra aanwas in' (L. Hoogenstein, Natuurmonumenten)!

Breukeleveensche Plas

Vanaf 2014 is de kolonie in wilgenstruweel op drijfzand jaarlijks geteld door Michiel van Balen, Dirk Prop en Henk van der Kooij. Gemiddeld werden ruim 60 nesten genoteerd (tabel 1) en daarmee was de kolonie opmerkelijk stabiel.

In 2020 werden op 26 mei in de twee wilgenkommen 64 nesten geteld. In de oeverzone van de Stille Plas werd een rietnest gevonden. Totaal dus 65 nesten.

De telling op 27 mei 2021 verliep zwaar. Een deel van het drassige wilgenstruweel bleek ingezakt en met de hoge waterstand (10 à 15 cm hoger dan anders) bemoeilijkte dat het doorworstelen van de kolonie zo dat we ons afvroegen of we in de toekomst de kolonie niet beter konden bedronen. Resultaat telling: 56 nesten. In 2021 nam Michiel begin juni op een andere plek langs de oever af- en aanvliegende vogels waar en hoorde hij gekekker van jongen. Jammer genoeg is er van drone-foto's hier maken niets gekomen. Het totaal daarom vastgesteld op 58.

Waterleidingplas

Al een aantal jaren hier weer broedende Purperreigers! Klein maar fijn. Aantallen van 2020 (3) en 2021 (4) zijn gebaseerd op dronefoto's (N. Bouwman).

Kockengen

De Natuurgroep Kockengen vernam in mei 2021 met grote vreugde dat de Purperreiger bij Kockengen in een verwilderd oud geriefbos, doorsneden door niet bevaarbare sloten, tot broeden was gekomen (J. van Baalen). De nieuwe vestiging ligt topografisch gezien tussen de kolonies van de Breukeleveensche Plas en De Pot in de Nieuwkoopse Plassen in. Ze is in tabel

5 juli 2021 Kockengen. Drone-foto van kolonie in wilgenstruweel. Elf grote jongen zijn te zien (foto van Gerhard Hof).

niet onder incidenteel maar in het overzicht opgenomen daar de verwachting is dat de Purperreiger jaarlijks bij Kockengen tot broeden zal komen. De drone-foto's (drone-piloot G. Hof, J. van Baalen, uitwerking H. van der Kooij) gemaakt 30 juni - 5 juli, gaven zeker 8 nesten te zien. Op dronefoto's van 5 juli staan veel grote jongen boven in de wilgen. De eerste Purperreigers zijn hier dus al in april tot broeden gekomen.

Kamerikse Nessen

De Purperreigers broedt hier in wilgenstruwelen te midden van ideale voedselgebieden: veenweidegebieden rijk aan visrijke sloten. Helaas zijn veel wilgenstruwelen met komst Vos ongeschikt geworden voor de Purperreiger. De soort broedt daardoor de laatste jaren geconcentreerd in de geheel door water omgeven Bosjesnes. In 2020 en 2021 werden op aanwijzingen van Natuurmonumenten (R. Eenink, M. van Schie) toch nog drie nesten op de hoofdes gevonden. Het gemiddelde voor de Nessen bedroeg in de periode 2023-'17 56 en met het verlaten van de hoofdvestiging vanwege predatie van jongen door Vos in de periode 2018-'21 gemiddeld 47 paren.

Lopikerwaard

Het aantal broedparen in de Lopikerwaard bij IJsselstein is vanaf begin vestiging in 2013 geschat op grond van aan- en afvliegende vogels. Vanaf 2019 wordt deze kolonie met behulp van een drone geteld wat nauwkeuriger aantallen oplevert. In 2019 gaven de dronefoto's van 10 juli 9 rietnesten te zien (drone-piloot G. Keurhorst, G. Abel, uitwerking H. van der Kooij). In juni waren al vier nesten in een wilgenrand gevonden in de nabij gelegen eendenkooi (C. Stam, H. van der Kooij). Dus totaal 13 nesten. De drone-telling van 19 juni 2020 leverde 11 nesten op (G. Keurhorst, H. van der Kooij). De eendenkooi bleek leeg (G. Abel). Dit laatste was ook in 2021 het geval. Op grond van drone-foto's van 23 juli (drone-piloot H. de With) stelde ik het aantal rietnesten voor 2021 vast op 13. Kortom, een mooie vestiging met dus de laatste jaren een bezetting van ruim 10 paren.

Nieuwkoopse Plassen

De bezetting in de twee kolonies, die in De Pot bij Noorden (gem. Nieuwkoop) en die in het zuiden van het moerasgebied langs de Oude Vaart, was in 2019-'21 zonder meer goed. De Pot herbergde gemiddeld 63 nesten. In genoemde jaren lag het aantal nesten in het Zuiden voor het eerst sinds het ontstaan, en dat drie jaren achtereenvolgend, boven de 100!: gemiddeld 114. Beide kolonies gaven in de jaren 2019-'21 een lichte groei te zien.

Helaas is hiermee niet alles gezegd. Op 21 mei 2021 trok een meiorst over het plassengebied. De Purperreiger is in het plassengebied hier gevoelig voor daar niet op de 'grond' maar in struiken en bomen wordt gebroed. In De Pot is minimaal 10% van de nesten uitgewaaid of zijn de eieren (en niet de nesten) verloren gegaan. Dit gegeven heeft de telling van het aantal nesten in De Pot bemoeilijkt. In de loop van juni is door mij het aantal nesten vastgesteld op 64. Zonder storm waren in De Pot wat meer Purperreigers dan vorig jaar tot broeden gekomen, nu iets minder. De kolonie in het Zuiden heeft ook geleden van de storm: tijdens de inventarisatie van 28 mei 2021 (D. Bon, H. van der Kooij) werden regelmatig kapotte eieren op de grond gevonden. Jammer, maar het is niet anders, en de vogel kan er van leren.

Belangrijker feit is dat we (D. Bon, H. van der Kooij) op 28 mei 2020 tijdens we de inventarisatie midden in het koloniegebied een Krakeend met afgebeten kop bij nest met eieren vonden: Vos! Dit gegeven wierp een schaduw over het record aantal nesten dat we toen in 70 minuten telden. Deze schaduw heeft de volgende reden. Rond 1984/1985 verschenen de eerste Vossen in het plassengebied. Na enkele jaren bleken veel Purperreigers met name in De Pot in plaats van in struiken hoger in bomen te zijn gaan nestelen. Een reactie op aanwezigheid Vos. Uit onderzoek in 1992 en 1993 moest geconcludeerd dat de Vos de Purperreiger tot dan niet in de nesten had gewerkt (H. van der Kooij, 1995). Het aantalsverloop week niet af van het landelijk

en er werd geen verband tussen nesthoogte en nestsucces geconstateerd. Maar jarenlange ervaring na die tijd heeft inmiddels anders geleerd. Purperreiger en Vos gaan niet echt samen. Daar waar Vossen rondlopen, gaat het aantal Purperreigers achteruit, of erger, verdwijnt de soort.

Hoe zou 2021 verlopen? Op 28 mei 2021 leverde de inventarisatie (D. Bon, H. van der Kooij) 109 nesten op. Iets minder dan in 2021. Maar de nesten lagen veel meer verspreid (antwoord op aanwezigheid Vos?). Niet alles is vanaf de grond geteld. Dat lieten we aan de drone over. Het gebied met de verspreide nesten is doorgegeven aan drone-piloot Ron Eenink van Natuurmonumenten. Op grond van de drone-foto's stelde ik het totaal vast op 113. Later in het broedseizoen kreeg ik van Leen Boot te horen dat er ook Purperreigers nestelden aan de westkant van de Oude Vaart. Op 26 augustus 2021 met Danny Bon een nacontrole uitgevoerd. Al gauw werd in de hoofdvestiging een jong met afgebeten poten gevonden: gepredeerd door Vos. Ook een insteek gemaakt in de onoverzichtelijke struweelpercelen aan de westkant van de Oude Vaart: minimaal 5 nesten aanwezig. Totaal aantal gesteld op afgerond 120, een absoluut record.

Ameide

In 2019 was deze kolonie met 183 nesten de grootste van Nederland! Het is jammer dat er, mede door corona, in 2020 en in 2021 in juni geen grondtellingen zijn uitgevoerd. In 2020 leverde een najaarstelling nog wel minimaal 135 nesten op (J. van der Winden). In 2021 heeft er geen enkele inventarisatie plaatsgevonden. Wel werden veel jongen in het broedseizoen gezien en vlogen er nog in de herfst jongen rondom de kolonie! Deze gegevens wijzen op 'zeer veel nesten' (R. Garskamp). Het is zonder meer aan te bevelen ook deze kolonie, hoe onoverzichtelijk het terrein ook is, in 2022 te bedronen. In tabel 1 totaal Ameide voor 2021 gesteld op 150.

Kinderdijk

Op 24 mei 2019 is er een voorinventarisatie in de hoge boezem van de Overwaard uitgevoerd (C. Stam, H. van der Kooij). Hierbij zijn de nesten in het braamstruweel in het zuidoostelijk perceel allemaal geteld en is steekproefsgewijs vastgesteld waar de nesten van de hoofdvestiging lagen. Op 8 juni is de hoofdvestiging geteld (J. van Buren, C. Stam, C. van Tuijl, A. Verschoor en A.W van der Wal). In totaal werden hier 155 nesten genoteerd.

Met de 7 nesten in braamstruweel bedroeg het totaal in 2019 162 nesten.

Op 22 mei 2020 zelf met Corné Stam weer enkele insteken gemaakt. De onoverzichtelijke hoek met soms metershoge braamstruwelen en over de grond woekerende bramen bleek weer moeilijker te inventariseren. We schatten het aantal broedparen hier op ongeveer 10. Insteken in de hoofdvestiging stonden slechts één conclusie toe. Betreding van het perceel rijk aan modderige rietwadgeulen en dode resten van rietpollen, is levensgevaarlijk. Het riet is dermate door ganzenvraat gedegenereerd dat een 'grond'telling echt niet meer kan. Het is letterlijk om te huilen dat dit eens rijke waterrietgebied zo in kwaliteit is achteruitgegaan. De geplande telling van de Kinderdijkse telploeg moest worden afgeblazen. Achteraf is 8 juni 2019 hun laatste eendaagse veldtocht geweest. Hartelijk dank Kinderdijkse telploeg voor jullie jarenlange inzet!

Alleen tellen met een drone kon soelaas bieden. Gelukkig kon er – een vergunning moet worden aangevraagd om bij de molens te mogen vliegen – op 27 mei en 30 mei met een drone (A. de Jong, T. Kortleve, drone van Den Hâneker, een agrarische natuurvereniging) worden gevlogen. De tot een fotokaart samengevoegde drone-foto's vroegen om een grondige studie daar er relatief al veel nesten waren met jongen die buiten de nesten zaten, de zogenaamde lopers. Op 30 juni is er bij wijze van controleproef opnieuw met een drone gevlogen (drone-piloot G. Keurhorst, H. van der Kooij). Deze drone-vlucht leverde echter slechts gegevens op van een deel van de kolonie. Bijzonder was wel het vanuit de lucht vastleggen van het voeren van drie jongen van de Grote Zilverreiger, het eerste broedgeval hier. Het aantal nesten van de

hoofdvestiging is in overleg vastgesteld op 140. Met de 10 nesten in de braamstruweelhoek erbij dus totaal ongeveer 150 broedparen.

In 2021 is voor het eerst afgezien van het doen van een voorinventarisatie. De situatie in de hoofdvestiging was verder verslechterd en het uitvoeren van een 'grond'telling in de braamhoek levert geen nauwkeurige aantallen door de ontoegankelijkheid en onoverzichtelijkheid van de braamstruwelen. De hele kolonie is de komende jaren alleen met behulp van een drone te inventariseren. Het drone-team Arjan de Jong en Tom Kortleve heeft de kolonie op 26 mei weer in kaart heeft gebracht. De uitwerking van het drone-materiaal van zo'n grote kolonie vraagt een grondige studie van vele uren. Een grote moeilijkheid in 2021 was het grote aantal lege nesten op de drone-foto's. Door het koude voorjaar waren ook hier veel Purperreigers veel later tot broeden gekomen. Het was mooi geweest als er enkele weken later nog een keer met drone boven de kolonie was gevlogen, maar daar is niet van gekomen. Nu is bij het vaststellen van het aantal broedparen 2/3 van de lege nesten meegeteld.

De uitkomst van de drone-telling was verrassend. Rekening werd gehouden met een algemene terugloop. Maar veel Purperreigers bleken op braamvegetaties tot broeden te zijn gekomen. Het aantal nesten in de zuidwestelijke braamhoek was enorm gestegen: van globaal 10 in 2020 naar ongeveer 45 in 2021. Het aantal nesten in de hoofdvestiging bedroeg ongeveer 135. Het totaal is in overleg (met R. Slagboom en B. van de Wetering) vastgesteld op minimaal 180 paren. (Op 29 december 2021 vernam ik dat de braamhoek, met dus 45 nesten in 2021, zonder overleg radicaal is afgemaaid. Dat dit nog kan in deze tijd!)

Alblasserwaard

Dit fraaie gebiedje herbergde in de jaren 2019-'21 verassende aantallen: respectievelijk 20, 25 en 32 paren en daarmee zit deze kolonie al vanaf 2018 in de lift. Het boeiende is dat hier in deze jaren zowel vanaf de 'grond' (A. Kooij, J. Schoonderwoerd) als vanuit de lucht de nesten zijn geteld. Hierbij is gebleken dat deze twee verschillende manieren van inventariseren elkaar goed aanvullen. In 2019 werden op 15 juni rond de plas 15 rietnesten gevonden. De drone-telling van 10 juli (G. Keurhorst, H. van der Kooij) resulteerde in totaal 20 nesten, waarvan twee in wilgenstruiken. In 2020 waren deze aantallen achtereenvolgens 23 en 18! Nu was de grondtelling in juni duidelijk nauwkeuriger verlopen. Het totaal is vastgesteld op 25.

In 2021 zijn beide type tellingen weer uitgevoerd. De combi-telling (grondtelling en dronetelling, 3 juni, drone-piloot R. Slagboom) resulteerde in 32 nesten.

3 juni Kraaienplas, Alblasserwaard. De waterrietvegetatie op de drone-foto herbergt acht fraaie rietnesten van de Purperreiger en een nest van de Grauwe Gans (foto van Richard Slagboom).

Een heel fraai aantal voor dit kleine moerasje. Waarschijnlijk heeft deze vestiging geprofiteerd van de leegloop van de Sliedrechtsche Biesbosch daar de voedselgebieden elkaar overlapt. Heel bijzonder was dat op 1 juli 2021 in 15 nesten alleen eieren werden aangetroffen (A. Kooij). Uitgaand van vier weken broeden houdt dit in dat bijna de helft van het aantal broedparen pas na begin juni tot broeden gekomen! Dit is bijzonder laat.

Lingedijk

Naast Ameide zijn in 2021 ook van de Purperreigers langs de Lingedijk geen exacte gegevens verzameld. De jaren daarvoor schommelde het aantal broedparen globaal rond de 30. Zover bekend kwam de Purperreiger in 2020 en in 2021 hier nog maar op één plek tot broeden. Hopelijk wordt deze kolonie in 2022 weer geteld.

Sliedrechtsche Biesbosch

In 2004 werd hier voor het eerst broeden met zekerheid vastgesteld. De jaren daarna steeg het aantal broedparen naar 10 of meer met een maximum van 18 in 2006 en in 2010. Uit tabel 1 blijkt dat na 2017 het aantal broedparen alleen maar is gedaald en dat in 2020 de kolonie leeg bleef (C. Boer, A. de Jong). Deze terugloop komt waarschijnlijk door de aanwezigheid van grondpredatoren in het gebied. In 2014 werd voor het eerst een vos in de polder nabij de kolonie waargenomen. In 2018 werd geconstateerd dat er 'inmiddels veel vossen in het gebied lopen' (C. Boer). Het verdwijnen van de Purperreiger als broedvogel kan zonder meer, zo heeft de ervaring mij geleerd (het is al eerder verwoord), veroorzaakt zijn door komst Vos. Maar de laatste jaren komen er ook boommarters in het gebied voor en ook zij kunnen een kolonie decimeren (C. Boer).

Discussie

Ruim 1000 paren!

Den Held schatte het gemiddeld aantal broedparen in de periode 1961-1979 op ongeveer 750, waarbij de jaarlijkse aantallen schommelden tussen 400 en 1000 (Den Held, 1981). Tabel 1 vermeldt hoge totalen voor Nederland. Voor het eerst in de bekende geschiedenis meer dan 1000 (2021) broedparen van de Purperreiger! Het getal van 1020 berust wel op een schatting van het aantal paren bij Ameide en langs de Lingedijk. Bij het jaar 2021 moet nog een kanttekening worden geplaatst. De eerste Purperreigers uit West-Afrika zijn in april aangekomen op de broedplaatsen. Door de niet-normale kou in mei zijn veel Afrikagangers echter weken later tot broeden gekomen. In en tussen de kolonies – op 5 juli al veel grote jongen in de struweelnestkolonie bij Kockengen, toen nog veel nesten bij eieren in de rietnestkolonie in de Alblasserwaard – kwamen grote verschillen voor. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het voor een goed vergelijk van de aantallen goed om elk jaar in dezelfde periode een kolonie te inventariseren. In de praktijk worden veel kolonies jaarlijks eind mei of begin juni geteld: de kans is groot dat het aantal werkelijke broedparen in 2021 ruim boven de 1000 heeft gelegen. Anderzijds is natuurlijk niet bekend, hoeveel van de paren die met de storm in mei hun eieren of hun nest met eieren door uitwaaien zijn verloren, opnieuw (elders?) tot broeden zijn gekomen. Maar het aantal late vestigers zal ongetwijfeld groter geweest zijn.

Gebruik drone

Regelmatig is in dit verslag melding gemaakt van het gebruik van een drone. Dit middel is in een aantal gebieden (denk aan bijvoorbeeld Hoogwaterzone en Naardermeer) onmisbaar gebleken voor het vaststellen van het aantal broedparen. In enkele gebieden is een combinatie van grondtelling en dronetelling uitgevoerd, zoals in de Alblasserwaard en in de Nieuwkoopse Plassen. Het is te hopen dat in 2022 sowieso ook een drone-telling bij Ameide kan uitgevoerd worden. In 2020 is ongeveer 50% van de nesten geteld met behulp van een

drone (Van der Kooij, 2021). In 2021 was dit al 57%. De verwachting is dat in de toekomst het aantal drone-inventariaties verder zal toe- en het aantal veldinventarisaties zal afnemen.

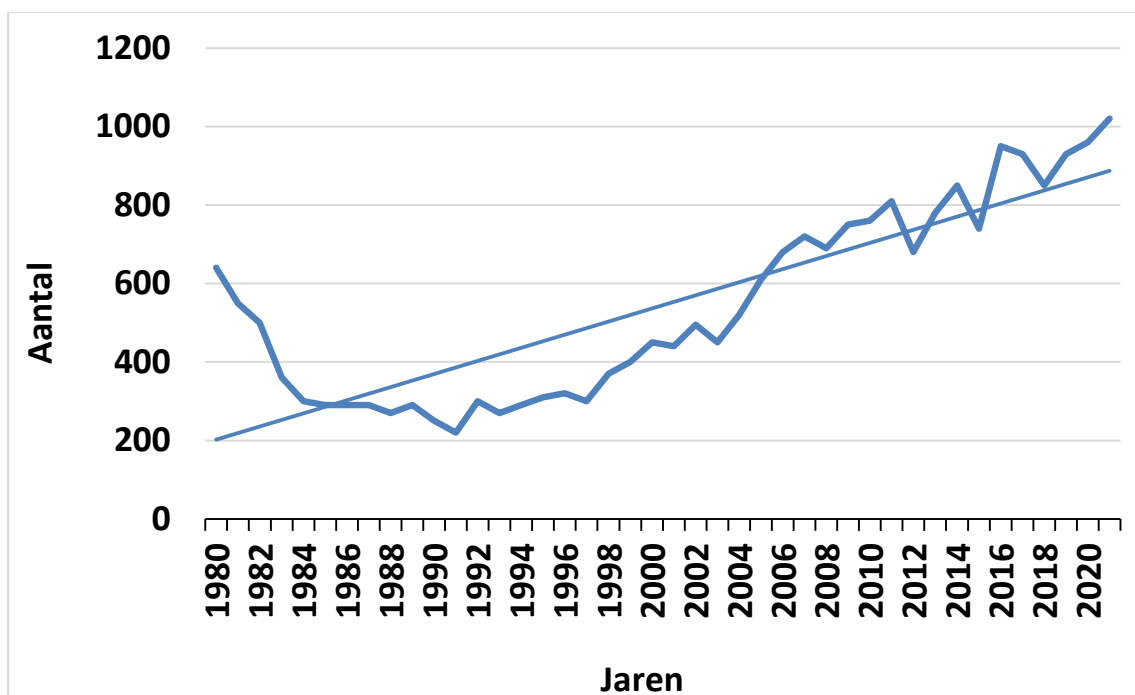
Spreiding over de deelgebieden

Kolonies/gebied	1991-'95	2000-'04	2009-'13	2017-'21
Gemiddeld aantal nesten Nederland	278	472	756	936
Friesland	4	4	3	4
Kop van Overijssel	21	14	15	14
Vechtplassengebied	21	18	16	17
Nieuwkoop en Nessen	38	27	23	23
'Zuid-Holland'- Zuid	15	37	43	42
Totaal	99	100	100	100

Tabel 2 – Vergelijking van de bezetting van de vijf deelgebieden (uitgedrukt in percentages van het landelijk totaal) in de vijf-jarenperioden 1991-'95, 2000-'04 en 2009-'13 en 2017-'21.

Kop van Overijssel = HWZ, De Wieden, De Weerribben, Zwarte Meer, polder Mastenbroek;
 Vechtplassengebied = Naardermeer, Waterleidingplas, Breukeleveen en Kockengen;
 Nieuwkoop en Nessen = De Pot, Oude Vaart en Kamerikse Nessen; 'Zuid-Holland'- Zuid = Ameide, Kinderdijk, Alblasserwaard, Lopikerwaard, Lingedijk, Sliedrechtsche Biesbosch.

Het aantal broedparen is ten opzichte van de periode 1991-'95 ruim verdrievoudigd (tabel 2)! Maar uit genoemde tabel blijkt ook dat de verdeling van de Nederlandse broedpopulatie over de deelgebieden in de laatste tientallen jaren, zeker in onze eeuw, vrij stabiel is te noemen. De enige grote verandering was de sterke afname in betekenis in de jaren negentig van deelgebied Nieuwkoop en Nessen en daarmee samenhangend de sterke opkomst van deelgebied Zuid-Holland-Zuid. In deze eeuw heeft Zuid-Holland-Zuid met haar circa 40% steeds op de eerste plaats gestaan. Nieuwkoop en Nessen met ruim 20% op de tweede plaats.

Purperreiger en West-Afrika (zie grafiek aantalsverloop)

Den Held (1981) vond een positief verband tussen het aantalverloop van de Nederlandse purperreigerpopulatie en neerslaggegevens in de overwinteringsgebieden (Senegal en Niger) in West-Afrika : na droge jaren kwamen er veel minder Purperreigers in Nederland tot broeden dan na natte jaren. De jaren vijftig en zestig waren nat (E. Wymenga, E. Klop en L.Zwarts, 2019) en het aantal broedparen Purperreigers in Nederland steeg. De extreme droogte in 1972 en 1973 (E. Wymenga, E. Klop en L.Zwarts, 2019) leidde tot een halvering van het aantal broedparen sowieso in twee grote kolonies waar exacte aantallen van bekend waren: die in de Nieuwkoopse plassen (1972 302, in 1973 152 nesten) en die in de Bethunepolder bij Maarssen (1972 129, in 1973 64 nesten). Na 1973 nam gelukkig het aantal broedparen landelijk weer toe. Een tweede dieptepunt kwam in de jaren tachtig door de extreme droogte in 1983 en 1984 (E. Wymenga, E. Klop en L. Zwarts, 2019) met totaal slechts 300 broedparen in 1984. Een echt herstel van de populatie is na 1984 lang uitgebleven. Het gemiddeld aantal broedparen in Nederland voor de 14-jarige periode 1984-1997 bedraagt 285. Vanaf halverwege de jaren negentig tot op heden was sprake van een toename, zij het met de nodige jaarlijkse variatie, in regenval (E. Wymenga, E. Klop en L.Zwarts, 2019). Deze toename is in de stijgende grafiek duidelijk terug te vinden. In 1998 lag het aantal broedparen voor het eerst sinds 1984 met 370 weer ruim boven de 300. De recente topjaren 2019, 2020 en 2021 hebben alles te maken met de natte Saheljaren in de overwinteringsgebieden voorafgaand aan de broedseizoenen. Dat de Sahel lang nat mag blijven!

Dankwoord

Alle tellers, alle informatieverstrekkers en alle betrokkenen – zoals gebruikelijk vermeld in de stukjes over de kolonies - zeg ik hartelijk dank. In de reeks van verslagen is dit een bijzonder verslag met drie jaren achtereen een aantal broedparen van ruim boven de 900 en in 2021 zelfs boven de 1000!

Ik hoop ook in de toekomst p uw en jouw inventarisatiewerk en inzet te mogen rekenen.

Literatuur:

Held, J.J. den (1981): Population changes in the Purple Heron in relation to drought in the wintering area. *Ardea* 69: 185-191.

Kooij, H. van der (1995): Werkt de Vos *Vulpes vulpes* de Purperreiger *Ardea purpurea* in de nesten? *Limosa* 68: 137-142.

Kooij, H. van der (2021): Nesten tellen in purperreigerkolonies met behulp van een drone. *Limosa*: 146-154.

Wymenga, E., E. Klop & L. Zwarts (2019): De Sahel als overwinteringsgebied voor trekvogels. *Limosa* 92: 108-124. Themanummer Sahel.

* Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren (h.vdkooij@hetnet.nl)

6 september 2023

	2017	2018	2019	2020	2021
Friesland					
De Deelen	13	10	13	11	19
Brandemeer-Noord, Oldelamer	12	15	13	18	25
Brandemeer-Zuid, Oldelamer	(3)	4	8	0	0
Rottige Meenthe	1	1	0	0	3
Overijssel					
De Weerribben	19	15	21	18	17
De Wieden, Hoogwaterzone	55	105	75	104	96
De Wieden, diversen	10	6	0-5	0-5	0-5
Zwarte Meer, Mandjeswaard	1	1	2	1	(1)
Mastenbroek-Noord	(8-9)	16	13	31	32
Mastenbroek-West	(1)	(1)	1	12	6
Noord-Holland					
Naardermeer	101	63	86	105	111
Breukeleveensche Plas	62	63	63	65	58
Waterleidingplas	0	2	(1-3)	3	4
Utrecht					
Kockengen					8
Kamerikse Nessen	56	47	44	49	47
Lopikerwaard, IJsselstein	(7)	(8)	13	11	13
Zuid-Holland					
Nieuwkoopse Plassen	148	153	166	180	184
Ameide	168	145	183	(135)	ng
Kinderdijk	200	142	162	150	180
Alblasserwaard	17	14	20	25	32
Lingedijk ⁽¹⁾	(31)	22	(30)	(35)	ng
Sliedrechtsche Biesbosch	11	9	6	2	0
Totaal circa	930	840	930	960	(1020)

⁽¹⁾ Lingedijk = tussen Heukelum en Arkel () = schatting ng = niet geteld
(totaal Ameide voor 2021 gesteld op 150, voor Lingedijk op 30).

Tabel 1 - Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie. De totalen zijn afgerond op tientallen.

